

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף צו: צו.

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה ק

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
שמואל-ב כג (ג) אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים:
בראשית מקץ מא (גא) ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלהים את כל עמלי ואת כל בית אבי: בראשית מקץ מא (גב) ואת שם השני קרא אפרים כי הפרני אלהים בארץ עניי: משלי כב (ד) עקב ענה יראת יהוה עשר וקבו ותיים:
תהלים ס (ט) לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה מקוקי:
בראשית כט (לה) ומהר עוד ותלך בן ותאמר הפעם אודה את יהוה על כן קראה שמו יהודה ומעמד מלכות: תהלים פט (ג) כי אפרתי עולם חסד יקנה שמים תכון אמותך בנים:
תהילים נב (ג) מה התהלל בקצה הגבור חסד אל כל היום:
תהלים פג (ב) אלהים אל דמי לך אל תתקשר ואל תשקט אל:

תורה צו
תהלים לד (טו) עניי יהוה אל צדיקים ואניו אל שועתם:
זכריה ד (י) פי מי בו ליום קטנות ושמחו יראו את האבן הקדול ביד ויגביל שבוע אלה עניי יהוה הקה משטטים בכל הארץ:
דברי הימים-ב טו (ט) כי יהוה עניו משטות בכל הארץ להתחוק עם לבבם שלם איו נספלת על זאת כי מעתה יש עפק מלכותו: ישעיה לג (טו) הלך צדקות ודבר מישרים מאס בבעע מעשקות נער פפוי מתמך בשחור אסם אָנו משמע דמים ועצם עניו מראות בקר:

תורה צט
דברים ואתהנן ג (כג) ואתהנן אל יקח בעת ההוא לאמר:
תורה ק
במדבר שלח טו (ג) ויקהלנו על משה ועל אהרן ויאמרו אלהים כי כל העדה כלם קדשים ובתוכם יקח ויהוה מתנשא על קהל יקח:
ישעיהו ל (טו) כי כה אמר אדני יקח קדוש ישראל בשובה ונתת תושבען בהשקט ובבטחה תקח גבורתכם ולא אביתם:

ובמעשים טובים של צדיקים, [א] שצפה שיהיו צדיקים, שע"י מעשים טובים שלהם ימשלו בתפילות, ויפעלו כל מה שירצו, ע"ד צדיק מושל יראת אלקים (שמואל ב כג) [ב]. וכל אחד מושראל יכול לבוא למדרגה זו למושול בתפילתו. אלא שיש שני מניעות, האחת היא קודם התפילה, היינו שעומד להתפלל בגדלות, שהוא מיוחס גדול, או מחמת שהוא עמל ויגע בעבודת הכורא, ומחמת זה אי אפשר שיהי ממשלה לתפילתו. רק צריך לשכוח כל זאת, ויהי נדמה לו כאלו היום נברא, והוא יחיד בעולם. וזהו בחי' **מנשה**, לשון נשיון ושכחה. וז"ש (בראשית מא) **כי נשני אלקים את כל בית אבי, זה היהוה. ואת כל עמלי, שעמל בעבודת הכורא: והמניעה השנית היא בתוך התפילה. כי מחמת עוונות הראשונים כמויד או שהרהר במויד, נופלים לו מהשבות ורות בתפילתו, ומחמת המז"ג א"א למושול בתפילתו. ע"כ צריך לשבר המחשבות ורות ע"י מחשבות קדושות של התפילה, ועי"ז הזדונות דהיינו המז"ג נעשין לו כזכיות [ד]. וזהו בחי' **אפרים**, כמ"ש (שם) **כי הפרני אלקים בארץ עניי**, פי' כי הדבר שהיה בעניות מקודם, דהיינו הרב ויבש, וע"י המחשבות קדושות נעשין לו כזכיות. וכשמתפלל בכ' בחי' אלו מנשה ואפרים הנ"ל, וכוודאי בא לידי ענווה ושפלות. ומן הענווה נמשך היראה, כמ"ש (משלי כב) **עקב ענה יראת ה' [ה]**, נמצא מתפלל ג"כ ביראה. והיראה נקראת מלכות כשאחז"ל (אבות פרק ג) אלמלא מוראה של מלכות וכו', נמצא שהתפילה יש לה בחי' מלכות, ויש להתפלל כזו בחי' ממשלה. וזה תענוג של השיי, ונתמלא רצון הכורא. ומה מתחילה שלא היה התענוג הזה, רק שהשיי"ת צפה למרחוק שיהיו צדיקים שיתפללו באופן זה, וזוה התענוג נברא העולם בעשרה מאמרות [ו]. כ"ש עכשיו שבא התענוג הזה, שהשיי מחדש את עולמו בעשרה מאמרות כ"ש [ז] **ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית**. וזה פי' הפסוק [ח] **לי גלעד, לשון גל עד [י]**. שנתגלה התענוג שהיה להשיי"ת קודם בריאת העולם, שעידן וקישט בתפילתן של צדיקים, כשיהיה לו חב' בחי' של **מנשה ואפרים כנ"ל. מעוז ראשי**, היינו שייגבר המחשבות קדושות. **יהודה**, היינו התפילה, כ"ש (בראשית כט) **הפעם אודה. כהוקקי, ופרשיי ל' שררה ומלכות**, היינו שיהי להתפילה ממשלה, ויתגלה התענוג הנ"ל, ויחדש עולמו בעשרה מאמרות כנ"ל: ועשרה מאמרות הנ"ל הם יו"ד, **יו"ד וד' הנ"ל נעשה ה'.** ועשרה מאמרות נמשך מחסד, שנאמר (תהלים פט) **אמרת דהיינו המאמרות, עולם חסד יבנה.** וחסד נקרא אל, שנא' (שם נב) **חסד אל כל היום: וזהו פי' הפסוק [יא], אלהים אל דמי לך.** היינו כשאתה רואה שמשם **אלהים** נעשה אותיות **אל דמי**, דהיינו שנעשה מן הדי' ד' אומר לך, **אל תחרושי= ואל תשקוטי אל** שתראה שתעורר בחינות **אל**, ע"י התפילה בכ' בחי' הנ"ל,**

ותעשה עי"ז מן הדי' ה' כנ"ל, ונעשה אל"י בחי' ד"ד, ומ"י בחי' דד. וזה היא השפע, כי ה' בנ' ציורין שלה גי"מ חלב, עם ב' הכללות, כידוע לי"ח (כ"ב):
צה [יב] הענין מה שנאמר בגמרא כמה פעמים נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות (ברכות נה. שבת לד.) [יג]. מה הלשון נתן עיניו בו, ומה נעשה גל של עצמות. אך הנה האדם אינו רואה עד היכן הפגם מגיע אם עבר עבירה. והצדיק רואה, כי הצדיק יש לו עיני ה', כמ"ש (תהלים לד) **עיני ה' אל צדיקים** שהצדיק יש לו עיני ה' [יד] **ועיני ה' המה משיטמות בכל הארץ** (זכריה ד' ד"ה ב טז), נמצא הצדיק רואה עד היכן הפגם מגיע. וזהו פי' הגמרא, נתן עיניו בו, כלומר שיהי רואה בעיניהם של צדיקים. ונעשה גל של עצמות, גל, מלשון התגלות, ועצמות, מלשון (ישעי' לג) **עוצם עיניו מראות ברע.** דהיינו שהוא רואה מה שפגם, שהיה נסתר ממנו מקודם. ואין עונש גדול מזה כשאדם רואה מה שפגם [טז]:

צט [יז] ואתהנן אל ה' בעת ההיא לאמר [יח]. דהנה האדם צריך להתפלל בדביקות גדול להשיי אך אם לפעמים יש עת שאינו יכול להתפלל בדביקות, אל יאמר אינו מתפלל כלל, מאחר שאינו יכול לכיון כראוי ולהתפלל בדביקות. והתפילה אינה מקובלת, וכמו שאחז"ל (ברכות לד ע"ב) על ר"ה בן דוסא שהי' מתפלל כו' אמרו לו וכו' אמר להם אם שגורה התפילתי כפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע וכו'. וזהו ע"ד שאמרנו, אם בדביקות שאזי התפילה שגורה ומרוצה כפיו מקובלת. ואם לאו חזי להיפך. אף על פי כן אל יאמר האדם כן, אלא יתפלל תמיד, ואם לא יוכל להתפלל בדביקות כראוי, יתפלל בכל כחו, כי בעת שיתפלל בדביקות כראוי, אזי יעלה כל התפילות עם התפילה ההיא שהתפלל כראוי [יט]. וזה **ואתהנן אל ה' תמיד, בין בדביקות בין שלא בדביקות, בעת ההיא לאמר.** היינו בעת שאזכה להתפלל בדביקות, שהוא בחי' שגורה תפילתי כפי. והיינו **בעת ההיא לאמר**, שהדברים נאמרים ומרוצים כפיו מחמת שמתפלל בדביקות, או יעלה כל התפלות שהתפלל עד עתה כנ"ל:

ק [כ] הנה הצדיקים אשר בכל דור ודור כולם קדושים ובתוכם ה' [כא], ומדוע אנו רואין בחוש הראות, שיש בהם צדיקים אשר מזגם ומבעם טובה מאד, וטובים המה לכל. ויש אשר הוא צדיק אמת ואין מזגו ומבעו נוחה עם המון עם, ולפעמים נראה ממנו כעם וקפידה. הנה ידוע שכל צדקת הצדיקים הוא לוקח^{כב} מאור התורה, כי היא המורה דרך, וממנה לוקחה [כג] צדקתו. והנה הצדיק אשר השיג מאור גדול ממאור התורה, ומעשיו גם כן בשוים^{כד} לפי השגתו בתורה, אזי צדקתו ותורתו שניהם מתישבים בשובה ונחת [כד], לפיכך דעתו נוחה עם הבריות. והצדיק אשר אור חכמת

שכותב על פרש"י שם שגלעד הוא גלעד כמ"ש לי גלעד ולי מנשה ולפי שלא מצינו שום מקום שנקרא גלעד לכן מפרש רש"י שהוא גלעד הידוע.
א" תהלים פג הנ"ל בריש תורה זו
כ" בדפ"ר - תחוש, בתפאק תורלד תורלו תרוצו תשכט - תחורוש, בתרפד תשכו ובמנוקדים - תחורוש
כ" בתשכט - א"ל
ד" בתשכט - דד
ט" עיני מאורי אור ערך חלב ועיני בען חיים שעור הכללים פ"ג [ועיני פל"ח]
ט" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י" * ב"ב עה. סנהדרין ק. (בברכות נה. מדובר ברב ששת שהיה עיור ואין נתן בו עיניו אלא כפי רבנו כאן)

התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.
י"ל לשה"כ בראשית ב' כג כי פִּאֵשׁ לָקַחְתָּ אֹתָּה: מתרצו - בשוים
י"ל לשה"כ ישעיהו לו ט'
התעוררות לתשובה אות לח לט ובאר מים חיים עם יט כ'. ובספר אור המאיר סוף פרשת וישב.
ט" מתרצו - תפילתי
י" לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
י"כ לשה"כ במדבר טו ג'
י"כ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמנוקדים עד היום עשו חילוק וצ"

ליקוטי

התורה שהשיג גדלה מאד ממעשיו, אזי התורה מרתחת בו האש הקדושה של התורה, וא"א שתהא דעתו נוחה עם הבריות, ומעורבת עם המון עם כמו הצדיק הנ"ל. וזה שארז"ל (תענית ד) **האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא דקא מרתחת ביה, לפי שגדלה תורתו מאד כנ"ל** :

קא ^[א] (תהלים כז) **בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי צרי ואויבי לי המה כשלו ונפלו** . הענין הוא כך, **כי ביח ה' צור עולמים** (ישעי' כו), היינו **בראשית ברא**, כי בתורה שנקראת ראשית ברא עולמים ^[ב]. כי יוד הוא השכל של התורה, וה' הוא אותיות של התורה, שהיא' המשה חומשי תורה, בחי' ה' מוצאות הפה. והיינו **ביח' ה' צור עולמים**, היינו בהתורה שהיא בחי' י"ק כנ"ל ברא כל העולמים כנ"ל. וכתוב ^[ג] **אדם אתם**, ודרז"ל (יבמות סא) אתם קרוין אדם ואין עכו"ם קרוין אדם. כי יש ע' אנפין' נהירין, ויש ע' אנפין חשוכין. כי יש שני כחות כשדרז"ל (יומא ע"ב ע"ב) על פסוק ^[ד] **וזאת התורה אשר שם משה** זכה נעשה לו סם חיים לא זכה נעשה לו סם מות. סם חיים הוא אנפין נהירין. סם מות הוא אנפין חשוכין, כמ"ש (איכא ג') **במהשכים הושיבני כמתי עולם**. ומן אנפין חשוכין יש לעכו"ם יניקה. וכל עכו"ם יש להם כל המדות רעות, רק כל אומה ואומה כרוך אל מדה אחת יותר מכל המדות. וזה (דברים לג) **הופיע מחר פארץ וכו'**, שרצה הקב"ה ליתן התורה לכל הברואים, וכל אחד ואחד לא רצה לקבלה, מחמת ששמעו ה"שאותה מדה שהם כרוכים אחריה אסרה תורה (ספרי פ' זאת הברכה ע') וזהו בלק קצנו). וכל מי שיש בו מדות רעות, הוא נכנע תחת אותם העכו"ם שהם כרוכים ומקושרים לאותן המדות רעות ^[ה]. וזהו (אבות פרק ג) כל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ, היינו שיעבוד בגשמייות, שזהו בחי' עול מלכות. וגם דרך ארציות, דהיינו המדות רעות של העכו"ם שזהו בחי' עול דרך ארץ. כי ע"י שפרק ממנו עול תורה שהיא בחי' ע' אנפין נהירין, ע"יז מתגברין עליו בחי' ע' אנפין חשוכין, שהם השיעבוד והמדות רעות של העכו"ם, שזהו בחי' עול מלכות ועול דרך ארץ כנ"ל. אבל כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, היינו מי שלומד בעיון, שמעיין ומבין חכמות התורה, שזהו בחי' אנפין נהירין, בחי' (קהלת ח) **חכמת אדם תאיר פניו**, ע"יז מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, כי נתבטל ממנו השיעבוד והתאוות והמדות רעות שלהם, שהם בחי' אנפין חשוכין, ע"י שקיבל עליו עול תורה שהיא בחי' אנפין נהירין כנ"ל . **כי כל מה שאדם משיג בשכלו הוא בחי' אנפין נהירין**, ומה שאינו משיג הוא בחי' אנפין חשוכין, וע"כ כשזוכה לעיין בתורה עד שמשגיח חכמות התורה, שאזי הוא בבחי' אנפין נהירין, אז נכנעין המדות והתאוות של העכו"ם שנאהוין בבחי' אנפין חשוכין כנ"ל : וזהו בחי' (דברים לב) **יצב גבולות**

בקרוב עלי מרעים קא

מוהר"ן

עמים למספר בני ישראל. למספר הוא לשון ספיר ונחיר בחי' ^[א] **לבנת הספיר**. היינו אחר אנפין נהירין, שהם בחי' מספר בני ישראל. אהריהם **יצב גבולות עמים** שהם בחי' אנפין חשוכין כנ"ל: ובכל אדם ואדם בעצמו יש בחי' אנפין נהירין שהם בחי' קדושת ישראל עם קדוש הרחוקים בשרשם מכל המדות והתאוות. ויש בו אחיות הע' עכו"ם², שהם בחי' אנפין חשוכין, שהם בחי' התאוות ומדות רעות, שכולם הם מבחי' הע' עכו"ם שהם אנפין חשוכין.³ כ"ש (תהלי' קו) **ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם**, "היינו שמעורב במדות רעות שבו, שנמשכין מן הגוים כנ"ל.⁴ וכשאדם עובר עבירה ח"ו, אז העבירה והעון נחקק על עצמותיו כמ"ש (יחזקאל לב) **ותחי עונותם על עצמותם** ^[ב]. וא"א לו לצאת מזה, כ"א ע"י התורה, שהיא בחי' אנפין נהירין שהיא הדייףך מכל התאוות והמדות שהם בחי' אנפין חשוכין שמשם נמשכין כל העבירות ח"ו. כי צריך האדם להתיגע בתורה ולהמית עצמו ^[ג]עליות, כשארז"ל (ברכות סג ע"ב) על פסוק ^[ד] **וזאת התורה אדם כי ימות באהל**⁵ אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליו ^[ה]. דהיינו עצמיותו, שהם בחי' המדות רעות והתאוות רעות שמהם כל הפגמים החקוקים על עצמותיו כנ"ל. כי צריך להתיגע בהתורה עד שיוכה להבין אותה, דהיינו שיצא מבחי' אנפין חשוכין שהם בחי' חשכות והסתרת הידיעה, לבחי' אנפין נהירין שהם בחי' ידיעת והשגת התורה כנ"ל. ואז נקרא אדם בחי' **זאת התורה אדם**. היינו ע"י התורה נקרא אדם בחי' אתם קרויים אדם ואין העכו"ם קרויים אדם. כי עיקר שם אדם זוכין ע"י התורה שהיא בחי' אנפין נהירין, שהיא הדייףך מכל המדות והתאוות רעות, כשעש"ז נקראים אדם, בחי' **זאת התורה אדם**. אבל העכו"ם הרחוקים מחכמות התורה, מאנפין נהירין, כי הם בחי' אנפין חשוכין, כי הם משוקעים בכל המדות רעות ותאוות רעות, ע"כ אין קרויים אדם וכנ"ל. כי עיקר בחי' אדם, הוא בחי' השכל האמתי שזוכין להשיג דהיינו חכמות התורה הקדושה. כי יש ג' שכליות, דהיינו שכל פשוט שהוא בחי' חכמה בחי' **פולג בכחמה עשית** (תהלי' קד) וכשלומד ומבין זה נקרא בינה. ואח"כ כשיודע התורה זה נקרא דעת כידוע ^[ז]. וג' שכליות אלו הם בחי' ידים לתורה, בחי' יד הגדולה ויד החזקה ויד הרמה שבהם מתקבלות⁶ התורה.⁷ ואלו הג' שכליים הם בחי' ג"פ י"ק. כי י"ק הם חכמה ובינה שהם תרין רעין דלא מתפרשין (וזהו ויקרא ד. האזינו רצ) שהם כלולים בכל אחד מהג' שכליות הנ"ל. וג"פ י"ק הוא גימ' **אדם** ^[ח]. נמצא שעיקר שם אדם הוא בחי' השכל האמתי דהיינו חכמות התורה שהיא⁸ בחי' אנפין נהירין בחי' הרחקת ושכירת כל התאוות ומדות רעות כנ"ל: וזהו **בקרוב עלי מרעים**, זה בחי' תרין רעין דלא מתפרשין ^[ט], שהם בחי' י"ק שהוא חכמת

תורה אור

תורה קא

תהלים כו (ב) בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי צרי ואויבי לי המה כשלו ונפלו: ישעיה כו (ד) בטחו ביתיה צרי עד כי ביה יתה צור עולמים:

בראשית א (א) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: יחזקאל לד (לא) ואמן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אני אלהיכם נאם אדני יקוק: דברים ואתחנן ד (מד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל:

איכה ג (ו) בפתשכים הושיבני כמתי עולם: דברים וזאת הברכה לג (ב) ויאמר יתה מסיני בא ויורה משעיר למו הופיע מחר פארץ ואתה מרבבת קדש מימינו אשדת למו:

קהלת ח (א) מי כחכם ומי יודע פשר דבר חכמת אדם תאיר פניו ועו פניו ישנא: דברים האזינו לב (ח) בנתחל עליון גוים בהפירוני בני אדם יצב גבולת עמים למספר בני ישראל:

שמות משפטים כד (י) ויקרא את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וקצצם השמים לטהר: תהלים קו (לה) ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם:

יחזקאל לב (כו) ולא ישכבו את גבורים נפלים מערלים אשר ירדו שאול בכלי מלחמתם ויתנו את תרבותם תחת ראשיהם ויתיו עונתם על עצמותם כי תחית גבורים בארץ חיים:

במדבר חקת יט (יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הקא אל האהל וכל אשר באהל יטבוע שבעת ימים: תהלים קד (כד) מה רבו מעשיך יתה פלם בחכמה עשית יצאה הארץ קלוגי:

¹ בתקפא אוצר - בעש"ז, ובתקפא גיטין וברג - שעש"ז (אח"כ ראיתי כמה מקומות שכתב רש"י ש' וב' מתחלפות לפי מצב הדיו עיין סוף תורה קמב ש' של המילה חושק בגיטין וברג. ועוד)

² שושן סודות (לרבי משה בן יעקב הגולה מקיוב) את רכב - חכמה, והוא העיין בכל טבעי הנמצאות... והבינה, היא הבנת דבר מתוך דבר.... ידיעה, כלומר שישבו השכל והמשכיל אחד. ופ' אחר עיין עמק המלך שער א' פרק ד'.

³ גם בדפדפ"ר ותולד - מתקבלות, ומתולדו - מתקבלת

⁴ מכאן ועד תיבת כניל אינו בדפדפ"ר אלא זה - וג"פ י"ק הוא אדם וי"ק הוא תרין רעים דלא מתפרשין.

⁵ עיין שער הכוונות דרוש א' דקדוש ליל שבת ד"ה והנני מבאר לך

⁶ בתולד - שהיא, מתולד - שהוא

⁷ חכמה ובינה נקראים כך עיין וזהו ויקרא ד. ולעיל תורה לו את ו', ולקמן תורה קמב

⁸ תורה זו לשון החברים. לא ידוע מתי הויכ נאמרה. ועיין לעיל סוף תורה לו, ובחי' מוהר"ן סימן שפז שיש אומרים שעל תורה זו אמר רבינו שרמון בה סוד כוונות קידוש. ועיין פל"ח.

⁹ בראשית רבה פרשה א' פסקא א'

¹⁰ בדפדפ"ר - ותימשה, בתולד - שהיא תימשה, מתולדו - שהוא תימשה

* י יחזקאל לד לא

¹¹ בדפדפ"ר - אנפין, בתקפא ותולד - ענפין, ומתולדו - אנפין

¹² דברים ד' מד

¹³ בתקפא - (איכה טג) בתולד ובתשכט תוקן

¹⁴ בדפדפ"ר שאותו, בתקפא נראה שכתוב - באותו, בתולד - שאותו (אבל הש' נראה מתוקן) בתולד - שאותו

¹⁵ עיין שיחת הר"ן סימן עו

¹⁶ מתולדו - והתאוות

* ש שמות כד

¹⁷ בתקפא - עכ"ס

¹⁸ מתיבת ובכל אדם עד כאן אינו בדפדפ"ר אלא זה - ובאדם עצמו יש עכו"ם היינו מדות רעות.

¹⁹ מתולדו - שהיינו שמתערב

²⁰ עיין לעיל תורה ד'

²¹ בתקפא - ה' מתוק ונראה - עלי

²² במדבר יט יד

²³ מתולדו - באוהל

²⁴ עיין דברים נפלאים בזה לק"ה הכשר כלים ד' כד. ביאור עפ"י הסוד עיין ע"ה שער כ' סוף פ"ג.

מאמר ענייני כעס וקפידה שנראה אצל צדיק אמת

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי
והיכן נאמרה תורה זו

פתיחה

אמרו חז"ל בתענית ד. אם אתה רואה תלמיד חכם אפילו צעיר שכועס דע שאין זה הכעס שעליו אמרו חז"ל שגהינום שולט בו אלא זו התורה שבו שרותחת, ושואל רבנו א"כ מדוע יש צדיקים קפדנים כנ"ל ויש צדיקים שנוחים לבריות. ומבאר שגם אצל צדיק אמת גדול יש בחי' של חכמתו מרובה ממעשיו, אבל לא כפשוטו מה שגינו חז"ל באבות פ"ג, אלא הכוונה שאור חכמת התורה שבו גדול ולא מתלבש בכל מעשיו, ואזי עודף האור שלא מתלבש במעשים לעשותם בהתלהבות כראוי, הוא נהפך לריתחא דאורייתא שמתבטאת בחוסר סבלנות למי שמפריע להם בעבודת ה'.

ונראה שכוונת רבנו ללמד אותנו כאן כיצד ללמד זכות על הצדיקים וללמוד לעצמינו להשתדל להכניס את כל ההתלהבות וקדושה במעשים ובתפילה.

ליקוטי הלכות

אין

שיחות השייך לתורה זו

בעניין חכמתו מרובה ממעשיו

ראב"ן ששמע מאביו בשם מוהרנ"ת ששמע מרבינו שחכמה מרובה ממעשה זה לא רק חסרון אלא שעודף החכמה הקדושה על המעשים היא מזיקה^א.

וזה לשונו – כפי המבואר מדברי רבנו ז"ל, שאף על פי שעצם המעשיות שסיפר גבהו ונעלמו בתעלומות לאין חקר, אבל ברוב הלבשתם במדרגה למטה ממדרגה, עד גשמיות זה העולם השפל, יש ללמוד מאיתם מוסר השכל אפילו בפשיטות (להבין משל ומליצה) נפלאות קצת בראותי ספור המעשה מהחכם והתם, אשר נהפך הדבר כך כך שהחכם בחכמתו נלכד ונשקע ביון מצולה, וכנגדו התם הרחוק מהחכמה, אשר גם מלאכת תפירת המנעלים לא היה ביכולתו ללמד כראוי, נתעלה ונתרומם מאד כמבואר שם. כי למה באמת יהיה כן, הלא כל עצם החכמה ואור המח אשר בקרב האדם, הוא מנשמת ורוח הבורא בעצמו יתברך, אשר נפח באפו מתחלת הבריאה, ולפי זה ממילא מבואר, שכל אשר יאיר בו יותר זה האור, היה לו להתעלות ולהתרום, ולא התם בריחוק מהחכמה. והנה עוד ראוי ראיתי כי גם בזאת הפליאה בעצמה, יש להתפלא במאמר המשנה באבות פרק ג' כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין והרוח בא ועוקרתו והופכתו על פניו וכו'. ומהחלטת לשון המשנה בסתם, נראה שהיא סובבת גם על חכמת התורה. ואשר לפי זה מוכרח לפרש, שגם כל שבח החכם הנזכר בספר משלי, לא תסובב רק על החכם האמתי המקדים יראת חטאו ומרבה במעשים טובים וכלשון הכתוב בספר איוב "יראת ה' היא חכמה" וכו'. וגם פה לפה שמעתי מאבי מורי ששמע ממוהנ"ת בשם רבנו ז"ל, שדיבר מזה בפרטיות לעניין גדולי החכמים בחכמת התורה שהיו בימיו, וגם היו כשרים והחזיקו בדרך התורה ככל ההמון הבלתי חכמים כל כך. ואמר עליהם רבנו ז"ל שבכל זאת אם לא ירבו ויגדילו את מעשיהם על זולתם. כפי המוכרח למדרגת חכמתם, תזיק להם חכמתם, כפי המבואר מלשון המשנה הנ"ל. ותתחזק לפי כל זה הפליאה הנ"ל, אשר למה באמת יהיה כן. ואולם בסיבת הפליאה הזאת, חפשתי ומצאתי מפלפולי צרופי דברי רבנו ז"ל, כי אין הכונה בדבר החסרון שנמצא במדת החכמה כנ"ל, שהיא מצד עצמה רעה חס ושלום. כי אדרבא כל חסרון מדת החכמה היא מרוב הטוב שנמצא בה, כי מחמת זה בעצמו שהחכמה והמח הוא מאור זריחת הבורא האין סוף בעצמו יתברך, אין ביכולת האדם המוגבל לבוא בה, אם לא בצמצום האמונה והיראה כנ"ל. וככל אשר בארתי מדברי רבנו ז"ל בלקוטי א' סימן ה' (על הכתוב בחזקת וכו') במשל ודוגמא ממימי הים אשר סגולתם לרפאות מהרבה מחלות, אבל כל הרפואה והחיים אשר בהם, לא יהיה רק אם הרוחץ בהם שומר את רגליו ואת פסיעותיו מלבוא בהם יותר מכפי מדתו. וכן בדבר התועלת המגיע ממימי הים לשוט ולבוא בהם ממדינה למדינה במסחרם זה עם זה, שגם זה לא יהיה רק בכלי הספינה שהיא כעין הצמצום המוכרח למימי הדעת הנ"ל, שזולת זה הצמצום נטבעים ונשקעים בהם לגמרי חס ושלום. וזה כל מעלת התם בתמימותו הנ"ל אשר גם בבואו להחכמה כנוצר במעשה הנ"ל, לא רצה לסור מדרכי התמימות והאמונה והיראה שהקדים לזה, כי גם אז החזיק את עצמו במדרגת התמימות. ומחמת זה לבד והעלה אותו מלכו של עולם רבב המשרה והממשלה על כל השרים (כמוכן בזה מצרופי דבריו הקדושים עם והשיחות המובאות אחר המעשה הזאת). (ככבי אור שיחות וספורים אות

(א)

רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל בביאור המשנה באבות פ"ג משנה יז אמר בשם רבי אברהם בן נחמן זצ"ל שעיקר העשייה היא התפלה. (קלטת מס' 48 דקה 3)

הקדמה

בכלליות נראה שרבנו רוצה לבאר סתירה שרואים צדיק אמיתי שלפעמים מקפיד וכוועס. ובאמת חז"ל כבר תרצו בתענית ד. שצורבא מרבנן דרתח אורייתא מרתחת ביה. דהיינו אע"פ שאמרו¹ כל הכועס גהנם שולט בו ושכינה לא חשובה כנגדו, והוא עובד ע"ז ממשי² ואליהו הנביא אמר³ אין התורה מתפרשת אלא למי שאינו קפדן. אעפ"כ אם רויאם שהוא תלמיד חכם ואפילו צעיר⁴, יש ללמד זכות שהקפדנות אינה מדה רעה שלא הכניע אלא זו התורה שרותחת בו. כי אם באמת היתה זו מדה רעה אצלו לא היה נעשה תלמיד חכם שהרי אין התורה מתפרשת נכון לקפדן כנ"ל וכל מדה רעה מונעת את הבנת התורה כראוי, כמבואר בשערי קדושה למהרח"ו א' ב'⁵.

וראה מפרשים (בסוף התורה) שנתקשו בזה ויש בזה כמה ביאורים, אלא שעדיין נשאר קשה מדוע יש צדיק שהתורה רותחת בו ויש צדיק שהיא לא רותחת בו?

ולכאורה יש לומר שהחילוק הוא שמי שמתנהג עם עצמו בהקפדה אזי גם כלפי אחרים הוא מקפיד⁶. אלא שקשה שהרי מדובר בששניהם צדיקי אמת ואם לא מקפיד על עצמו איך הוא נעשה צדיק. וגם א"א לומר שהאחד ענו והשני לא ענו, כמו שנדמה החילוק בין שמאי והלל כמבואר בגמ' שבת לא. שהלל כיון שהיה ענו נהג בסבלנות, שהרי בוודאי צדיק הוא לא יהיר ולא גאוותן שהרי כל מי שיש בו גאוה הוא כעע"ז⁷.

¹ נדרים דף כב. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו שנאמר והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך ואין רעה אלא גיהנם שנאמר כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה ולא עוד אלא שהתחנותיות שולטות בו שנאמר ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון ועינים ודאבון נפש איזהו דבר שמכלה את העינים ומדאיב את הנפש הוי אומר אלו התחנותיות.

עוד שם כב: - אמר רבה בר רב הונא כל הכועס אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו שנאמר רשע כגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו רבי ירמיה מדיפתי אמר משבח תלמודו ומוסיף טיפשות שנאמר כי כעס בחיק כסילים ינוח וכתוב וכסיל יפרוש אולת רב נחמן בר יצחק אמר בידוע שענותיו מרובין מוכיותיו שנאמר ובעל חימה רב פשע.

² זוהר בראשית כז: הובא בשערי קדושה למהרח"ו א' ב'. ע"ש

³ במסכת כלה סוף פ"ה - אמר אבא אליהו זכור לטוב לעולם אין תורה מתפרשת אלא למי שאינו קפדן אף אני איני נגלה אלא למי שאינו קפדן אשרי מי שפגע בו ומי שישב עמו שמובטח לו שהוא בן העוה"ב: עכ"ל. הובא בשערי קדושה למהרח"ו א' ב'. ושם הגרסא אמר אליהו הנביא זכור לטוב.

⁴ צ"ע אולי דווקא בגלל שהוא צעיר עדיין לא הליבש כל התלהבותו במעשים. כי באמת קשה מדוע נקטו חז"ל צורבא מרבנן ולא סתם תלמיד חכם. ע"ש בן יהוידע שהקשה ותרץ דלא מבעי זקן שאם היה כעסו מיעה"ר לא היה זוכה לזקנה כמ"ש קצר ימים ושבע רוגז.

⁵ שערי קדושה - חלק א' שער ב' - בפגם הנמשך על ידי מדות המגונות: והנה ענין המדות הן מוטבעות באדם בנפש השפלה הנקראת יסודית הכלולה מארבע בחינות, הדומם והצומחת והבהמית והמדברת. כי גם הן מורכבות מטוב ורע, והנה בנפש הזו תלויות המדות הטובות והרעות והן כסא ויסוד ושורש אל הנפש העליונה השכלית אשר בה תלויין תרי"ג מצות התורה כנוצר לעיל בשער ראשון. ולפיכך אין המדות מכלל התרי"ג מצות, ואמנם הן הכנות עקריות אל תרי"ג המצות בקיומן או בביטולם, יען כי אין כח בנפש השכלית לקיים המצות על ידי תרי"ג איברי הגוף אלא באמצעות נפש היסודית המחוברת אל הגוף עצמו בסוד (ויקרא י"ז י"ד) כי נפש כל בשר דמ"ו בנפשו הוא, ולפיכך ענין המדות הרעות קשים מן העברות עצמן מאד מאד: ובוזה תבין ענין מה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת דף ק"ה ע"ב), כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה ממש שהיא היותר שקולה ככל תרי"ג המצות, וכן אמרו (סוטה דף ע"א) מי שיש בו גסות הרוח הוא ככופר בעיקר וראוי לגדעו כאשירה ואין עפרו ננער וכו' וכאלה רבות. והבן זה מאד, כי להיותם עקרים ויסודות לא נמנו בכלל תרי"ג המצות התלויות בנפש השכלית, ונמצא כי יותר צריך לזהר ממדות הרעות יותר מן קיום המצות עשה ולא תעשה כי בהיותו בעל מדות טובות בנקל יקיים כל המצות: ובוזה תבין גם כן דברים מתמיהין שאמרו רבותינו ז"ל בענין המדות, כי הענוה ושפלות מביאין לידי רוח הקדש ושורה עליו שכינה ואמר אליהו זכור לטוב (כלה רבתי פ"ה) אין התורה מתפרשת אלא במי שאינו קפדן, אף אני איני נגלה אלא למי שאינו קפדן, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל שלחו מתם (סנהדרין דף פ"א ע"ב) איזהו בן העולם הבא כל שהוא שפל ברכך וענותן וכו' וכאלה רבות, לא זכרו בהן קיום המצות אלא המדות הטובות. ושים בעיניך דברים אלו ותצליח דרכיך בלי ספק:

⁶ כך משמע בלק"ה ראש חודש ו' לב בביאור מנהגו של שמאי - וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה ששמאי היה אוכל כל ימיו לכבוד שבת, ביצד, מצא בהמה וכו'. אבל הלל מדה אחרת היתה בו שכל מעשיו לשם שמים, שנאמר, "ברוך ה' יום יום וכו'". פי שמאי היה מחמיר, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה והיה קפדן גדול שלתקן קדשתו רצה רק שכלם יהיו קדושים. ואם לא היה קדוש פרצונו לא היה יכל לסבלו. ועל פן גם בענין האכילה היה מחמיר מאד ולא רצה לאכל כל פי אם לכבוד שבת קדש ממש, שששמאי בהמה נאה היה מזמינה תכף לשבת ולא אכל ממנה עד שמיצא אחרת נאה הימנה ואז אמר, זו לכבוד שבת. ואז היקא אכל את הראשונה שפבר נתקדשה בקדשת שבת. על ידי שהימנה לשבת. וכן נהג תמיד. ואף על פי שזה בודאי מדה טובה וקדושה מאד שהיה אוכל כל ימיו לכבוד שבת, אף על פי כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה אבל הלל מדה אחרת היתה בו, שכל מעשיו לשם שמים וכו'. הינו על פי הנ"ל. פי שמאי היה מחמיר ולגדל קדשתו רצה רק להעלות הכל אל הקדשה, שכלל הקדשה הוא שבת, שמחמת זה לא רצה לקרב גרים הרחוקים שלא באו להתקרב פראוי מחמת שלא היה טובים בעיניו פרצונו הטוב. וכן בענין אכילתו לא רצה לאכל כל פי אם פשימין המאכל לשבת, אבל הלל מדה אחרת היתה בו וכו':

⁷ סוטה דף ד: אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודת כוכבים כתי' הכא תועבת ה' כל גבה לב וכתוב התם ולא תביא תועבה אל ביתך ורבי יוחנן ידידיה אמר כאילו כפר בעיקר שנאמר ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך וגו' ר' חמא בר

ובלימוד שטחי נראה שרבנו מתרץ שצדיק שחכמתו מרובה ממעשיו אזי עודף החכמה נהפך לריתחא דאורייתא וחוסר סבלנות עד כדי כעס. אבל גם זה קשה שהרי חז"ל (אבות פ"ג) אמרו שחכמתו לא מתקיימת (שם משנה ט), ועוד (שם משנה יז) שדומה לאילן שענפיו מרובים ושרשיו מועטים ובקל יכול להעקר, משמע שגם האמונה שלו לא חזקה ועלול להעקר גם מהעיקר דהיינו מקיום המצוות. נמצא לפ"ו כשחכמתו מרובה היא מזיקה ממש/א¹, וא"א לומר זאת על צדיק אמיתי שעליו מדבר רבנו.

ונ"ל לדייק מלשון רבנו שמדבר מ"מאור התורה" ומ"אור חכמת התורה" שאין הכוונה לחכמתו מרובה ממעשיו שעליה דברו חז"ל בפירוש הפשוט, דהיינו שלא לומד על מנת לקיים את כל מה שלומד, ורובי חכמתו מזיקה לו כי לימוד שלא מחייב פוגם בכל חכמתו, כי לומד בלא יראה ולא על מנת להמליך את הקב"ה, אלא כדי להיות חכם, או לכבוד עצמו להיות רב/ב².

אבל "אור חכמת התורה" הכוונה לפנימיות התורה, שהיא אור אמת מציאותו ית', שכשהוא מאיר, הוא מביא ליראה ואהבה וחשק לעשות רצון הקב"ה בהתעוררות והתלהבות גדולה, ואור האמת הזה צריך להאיר בכל מעשיו, שיהיו בבחי' בכל דרכיך דעהו, בכוונה רק להמליך את הקב"ה ולגלות כבוד שמים תמיד. והתנוצצות של אור הזה יש גם לאיש פשוט לפעמים כשמתלהב לדבר שבקדושה לשם שמים בלי פניות.

וזה מגלה רבנו שיש צדיק שזוכה לאור גדול של אמת, ולא זכה להכניס את כל ההתלהבות הקדושה במעשים של תורה ותפלה ומצות, אזי העודף שלא מתלבש במעשים נעשה אש להבה להקב"ה באופן שלא סובל את מי שאינו אש להבה. כי זה טבע האש לשרוף כל דבר לצרף אותו להתלהבות כלפי מעלה, כך גם הצדיק הזה שיש לו עודפי אור אמת שהם אש להבה לה', לא יכול להיות בסמוך למי שהוא בטבע אחר, בלא לשרוף אותו ולהשתלט עליו, או לדחות אותו ממנו אם הוא לא מניח לו לשרוף אותו.

רבנו לא מבאר מדוע יש צדיק שמצליח להשוות את המעשים עם מאור התורה ויש צדיק שלא מצליח, נמצא שלכאורה גם אחרי התירוץ נשארנו עם הקושיא הראשונה, מדוע יש צדיק שנח לבריות ויש צדיק חסר סבלנות לסובבים אותו. ולכן צ"ל שלא זו כוונת רבנו ללמד בתורה זו, אלא ללמד אותנו כיצד להתנהג עם ההתלהבות דקדושה שלנו.

גם לא מבואר אם זו הסיבה היחידה לחוסר הסבלנות של צדיק או שיש עוד סיבות, כי אולי רבנו נקט רק את הסיבה שאינה תלויה בטבע אלא שהיא מעבודות הקשות של צדיק אמת, שיש שמצליחים יותר ויש שמצליחים פחות. אלא שא"כ קשה גם על מאמר חז"ל הנ"ל צורבא מרבנן דרתח וכו' משמע שרק זו הסיבה.

וצ"ע כגון שאתה בא לצדיק בזמן שמכין עצמו לתפלה ומבקש לשאול שאלה, יש צדיק שיסמן לך בנחת לגשת אחרי התפלה, ויש צדיק שיגער בך ויסמן בתנועה של חוסר סבלנות שעכשיו זה לא הזמן. האם הסיבה לשוני ביניהם היא מה שמבאר רבנו כאן או סיבה אחרת שתלוי בטבע דהיינו במזל שעה שנוולד בו.

והכי נמי החילוק בין שמאי והלל צ"ע האם זה טבע או כנ"ל. כי לכאורה הדוגמא הטובה ביותר למבואר כאן הם שמאי והלל, ששניהם היו צדיקים גמורים ואעפ"כ לשמאי לא היה סבלנות לגר שבא להתגייר עם חכמות ולא בביטול גמור, ואילו הלל בסבלנות לימד אותו עד שזכה לביטול. כמבואר בגמרא/א³.

חנינא אמר כאילו בא על כל העריות כתי' הכא תועבת ה' כל גבה לב וכת' התם כי את כל התועבות האל וגו' עולא אמר כאילו בנה במה שנאמר חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא אל תיקרי במה אלא במה.

¹ משנה אבות פרק ג משנה ט' - רבי חנינא בן דוסא אומר, כל שיראת חטא קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו, אין חכמתו מתקיימת. הוא היה אומר, כל שמעשיו מרבין מחכמתו, חכמתו מתקיימת. וכל שחכמתו מרבית ממעשיו, אין חכמתו מתקיימת:

שם משנה יז... הוא (רבי אלעזר בן עזריה) היה אומר, כל שחכמתו מרבית ממעשיו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מעטין, והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו, שנאמר (ירמיה יז), והיה בערער בערבה ולא יראה פי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב. אבל כל שמעשיו מרבין מחכמתו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מעטין ושרשיו מרבין, שאפלו כל הרוחות שבגולם באות ונושבות בו אין מייזין אותו ממקומו, שנאמר (שם), והיה כעץ שתול על מים ועל יבול ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חם, והיה עלהו רענן, ובשנת בצרת לא ידאג, ולא ימיש מעשות פרי:

² כנ"ל בשיחות בשם רבין ששמע מאביו רבי נחמן טולשינער

ועיין פרי הארץ (לרבי מנחם מנדל מויטפסק) ריש פרשת נשא בשם מפרשים שמדייק מהלשון חכמתו מרובה שזה עיקר הגורם ולא מיעוט המעשים. ועי"ש ביאר נפלא בזה כיצד כל חכמת תורה דהיינו מצוות תורה מקדשת האבר השייך לה ע"י קיומה במעשה אבל כשחכמתו מרובה מהמעשה אזי כל הגדול מחבירו יצרו גדול כי הפירוש בזה שרק חכמה שלא קיים אותה למעשה היא נהפכת ליצה"ר, כי המעשה מגן ובלא מעשה אין מה שיגן מאותה חכמה.

³ אע"פ שאמרו פסחים נ: דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה: זה כשעב"פ רוצה להגיע ללימוד לישמה אבל שם הכוונה שלא חשוב לו ללמוד לישמה. עיי"ש תוס' שאפילו בשלומד שלא לישמה מתוך עצלות גדול עד שמים חסדו כיון שלא מתכוון להתייחר ולקנטר. ויש לומר שעד שיבא ללישמה באמת חכמתו מרובה ממעשיו.

⁴ **שבת דף לא**. תנו רבנן מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו כמה תורות יש לכם אמר לו שתיים תורה שבכתב ותורה שבעל פה אמר לו שבכתב אני מאמינך ושבעל פה אני מאמינך גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב גער בו והוציאו בנייפה בא לפני הלל גייריה יומא קמא אמר ליה א"ב ג"ד למחר אפיק ליה אמר ליה והא אתמול לא אמרת לי הכי אמר לו לאו עלי דידי קא סמכת דעל פה נמי סמוך עלי: שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת דחפו באמת

וצ"ע כיון שרבנו לא מביא דוגמא זאת, האם הסיבה כי זה תלוי בטבע או שאמנם זו דוגמא טובה, אלא טעם שלא הזכיר אותם כיון רצה לדבר מצדיקים חיים של זמנו, וכמו שאומר בתחילת התורה שרואים בחוש הראות שיש צדיקים שרואים מהם לפעמים קפידה וכעס.

בכלליות נראה שאין הכוונה לצדיק שרק לעיתים רחוקות מקפיד וכגון משה רבנו שהתורה מספרת על פעמים יחידות שבעס, כי זה יכול לקרות גם לצדיק שחכמתו כמעשיו. כך נ"ל.

מה שאמרנו שאולי הוא גם טבע מזל השעה שנולד בו, עיין בגמרא שבת קנו.י"ו שחלקו שם האם יש מזל לישראל או אין מזל לישראל, וראה שם מאירי שלא יתכן לומר שיש מזל שהרי אנו מאמינים בשכר ועונש. גם ראה שם תוס' שהקשו ממועד קטן כח. דבני חיי מזוני במזל תליא, ומאידך ביבמות נ.י"ד דעת חכמים החולקים על ר"ע שאפשר לשנות מזל של חיים, מאידך בתענית כה. מבואר שר"א בן פדת אמרו לו שא"א לשנות את מזלו של עניות. ותרצו דלא שכיח אלא בזכות גדול/י"ג.

ונראה שזה שייך בבני ומזוני, אבל בקפדנות ושאר מדות רעות אע"פ שמסתמא נולד במזל כזה כיוון שלא תיקן אותו בגלגול קודם, אבל זה כדי שיכניע אותו בגלגול זה, ולא דמי כלל למעשה ברבי פדת שהעניות כל חייו היא התיקון בעצמו. וגם הראיה מיבמות אולי אפ"ל שתוספת חיים לא סותר את התיקון שצריך לתקן באותו גלגול.

ויש לומר עפ"י המבואר בתורה יז תנינא שכשאדם הוא צדיק אזי ראוי שהקב"ה ישגיח עליו ואזי המזל לא שולט בו, אבל מי שלא ראוי להשגחה כיון שמעשיו אדרבה תחת השגחה מעוררים יותר דין, כי יהיה נידון כחוטא בבית המלך, אזי הקב"ה מניח אותו על מזלו הטבעי, ואזי עכ"פ יגיע לו טובה מצד המזל והזמן הגורם. לפ"ז שצדיק אמת שעליו מדבר רבנו כאן מסתמא הוא צדיק שזכה להשגחה ואינו תחת שליטת הטבע, ולא מזלו גורם לטבעו אלא הוא בבחירתו גורם לטבעו. והכי נמי שמאי והלל וכך גם רבי אליעזר ורבי עקיבא. סיבת החילוק ביניהם היא כביאור רבנו בתורה זו, לא מזל ולא מדה רעה אלא ריתחא דאורייתא. כך נ"ל.

ובאמת נראה לי לבאר אע"פ שאין מזל לישראל וכנ"ל שצדיק גדול יכול לשנות מזלו, אעפ"כ בענין של שמאי והלל אע"פ ששניהם בוודאי הכניעו את יצרם וגם שינו מזלם לטובה, אבל היסוד ששמאי מדתו מדת הדין

הבנין שבידו בא לפני הלל גייריה אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור: שוב מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי בית המדרש ושמע קול סופר שהיה אומר ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד אמר הללו למי אמרו לו לכהן גדול אמר אותו נכרי בעצמו אלך ואתגיייר בשביל שישיומי כהן גדול בא לפני שמאי אמר ליה גייריני על מנת שתשימי כהן גדול דחפו באמת הבנין שבידו בא לפני הלל גייריה אמר לו כלום מעמידין מלך אלא מי שיודע טכסיסי מלכות לך למוד טכסיסי מלכות הלך וקרא כיון שהגיע והזר הקרב יומת אמר ליה מקרא זה על מי נאמר אמר לו אפילו על דוד מלך ישראל נשא אותו גר קל וחומר בעצמו ומה ישראל שנקראו בניו למקום ומתוך אהבה שאהבם קרא להם בני בכורי ישראל כתיב עליהם והזר הקרב יומת גר הקל שבא במקלו ובתרמילו על אחת כמה וכמה בא לפני שמאי אמר לו כלום ראוי אני להיות כהן גדול והלא כתיב בתורה והזר הקרב יומת בא לפני הלל אמר לו ענותן הלל ינחו לך ברכות על ראשך שהקרבנתי תחת כנפי השכינה לימים נודווגו שלשתן למקום אחד אמרו קפדנותו של שמאי בקשה לטורדנו מן העולם ענותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה:

י"ד שבת דף קנו. אמר להו רבי חנינא פוקו אמרו ליה לבר ליואי לא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם האי מאן דבחמה יהי גבר זיוותן יהי אביל מדיליה ושתי מדיליה ורווהי גליין אם גניב לא מצלח האי מאן דבכוכב נוגה יהי גבר עתיר זונאי יהי מאי טעמא משום דאיתליד ביה נורא האי מאן דבכוכב יהי גבר נהיר וחכים משום דספרא דחמה הוא האי מאן דבלבנה יהי גבר סביל מרעין בנאי וסתיר סתיר ובנאי אביל דלא דייליה ושתי דלא דייליה ורווהי כסיין אם גנב מצלח האי מאן דבשבתאי יהי גבר מחשבתיה בטלין ואית דאמרי כל דמחשבין עליה בטלין האי מאן דבצדק יהי גבר צדקן אמר רבי נחמן בר יצחק וצדקן במצות האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא אמר רבי אשי אי אומנא אי גנבא אי טבחא אי מוהלא אמר רבה אנא במאדים הואי אמר אביי מר נמי עניש וקטיל איתמר רבי חנינא אומר מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל רבי יוחנן אמר אין מזל לישראל ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן מניין שאין מזל לישראל שנאמר כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה הם יחתו ולא ישראל ואף רב סבר אין מזל לישראל דאמר רב יהודה אמר רב מניין שאין מזל לישראל שנאמר ויוצא אותו החוצה אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא רבנו של עולם בן ביתי יורש אותי אמר לו לאו כי אם אשר יצא ממעיך אמר לפניו רבנו של עולם נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן אמר ליה צא מאיצטגנינות שלך שאין מזל לישראל. מאי דעתך (דף קנו:) דקאי צדק במערב מהדרנא ומוקמינא ליה במזרח והיינו דכתיב מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו ומדשמואל נמי אין מזל לישראל וגו'...

עיין שם בן יהוידע שבוודאי אברהם האמין שיהיה לו בן אבל לא רצה להנות ממעשה ניסים, והקב"ה אמר לו שישנה את המזל וממילא זה נהפך לטבע ואינו מעשה ניסים. **אבל צ"ע א"כ** מה הראייה מאברהם אבינו, דבשלמא אם ישתנה מזלו בלא שינוי טבע הרי זה מעשה ניסים שאסור להנות ממנו כמבואר בתענית כה, ולמי יש זכויות כמו לאברהם אבינו שהקב"ה ישנה את הטבע לגמרי עבורו.

י"ט יבמות דף מט: דתניא (שמות כג כו) "את מספר ימין אמלא" (דף נ.) אלו שני דורות (שנים הקצובות לאדם), זכה משלימין לו, לא זכה פוחתין לו דברי ר' עקיבא, וחכמים אומרים זכה מוסיפים לו, לא זכה פוחתין לו. אמרו לו לרבי עקיבא הרי הוא אומר (לחוקיה) "הווספתי על ימך חמש עשרה שנה", אמר להם משלו הוסיפו לו, תדע שהרי נביא עומד ומתנבא "הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו" ועדיין לא נולד מנשה (בן חזקיהו), ורבנן מי כתיב מחזקיה לבית דוד כתיב אי מחזקיה נולד אי מאינש אחרינא:

י"ז צ"ע מדוע לא תרצו שהקב"ה קבע את זמן הלידה, כדי שהאדם יתקן את עונותיו של גלגולים קודמים ע"י מזלו שנולד בו. ממילא יש בני אדם שלפי העוון יותר קשה לשנות את המזל ויש שכבר התכפר העוון ואפשר לשנות את המזל. וצ"ל שבזמן התוס' זה נחשב לסודות התורה אמנם בתיקוני זוהר זה מבואר בענין ר"א בן פדת. **בתורה יד הארכנו** בזה עפ"י תיקוני זוהר שבגלגול קודם בטלו מצוות פו"ר ופגמו ע"י באות י' של שם יב"ק שהוא ר"ת יחוד ברכה קדושה, ועל כן נשאר רק אותיות קב ועל כן לא היה לו אלא קב חרובין משבת לשבת, רמו שהחריב את שם יב"ק ונשאר קב חרובין.

והלל מדתו חסד הוא יסוד שרשי מצד הנשמה¹¹, שלא ניתן לשינוי, אלא שלכל אחד יש את הנסיונות שלו, וכידוע שיש קליפת החסד ניאוף, וקליפת הדין שפיכות דמים, אבל גם מבואר שמידת הדין כשממתיקים אותה היא גבוהה הרבה יותר ממדת החסד שמלכתחילה היא לא דין, וכמבואר בהיכל הברכה בראשית כה כה/י"ו בעניין יעקב ועשו. וכן מבואר בגמ' שתלמידי שמאי היו חריפים יותר מתלמידי הלל, ותלמידי הלל היו שפלים יותר, הכל בוודאי בגבול הקדושה. ומה שנפסק הלכה בבית הלל כיון שבהנהגת צבור צריך להנהיג בהנהגה שתתקבל על רוב הצבור, ומבואר בבני יששכר/י"ו ובהיכל הברכה/י"ג שגם משה וקרח נחלקו בזה, והקב"ה הכריע כמשה רבנו שנהג במדת החסד.

וטעם לקפדנותו של שמאי אע"פ שהעביר אל מדותיו והכניע יצרו הרע, כיון שבשרשו הוא מדת הדין ששואף תמיד לשלימות יותר, וזו הריתחא דאורייתא שבו, ושמעתי/כ"א לבאר בזה את המחלוקת בהדלקת נרות חנוכה ששמאי סבר פוחת והולך כיון שמרוב אור התורה שבו שהיא מדת הדין הממותקת שואף לשלימות אזי מיד מתלהב ומתחיל בהדלקת כל הנרות ואח"כ כובש התלהבותו ופוחת והולך, והלל להפך הולך ומגביר את התלהבותו כיון שהוא ממדת החסד.

נמצא שבאמת יש צדיק אמת שקל לו יותר להתגבר על הריתחא דאורייתא כיון שבשרשו הוא מדת החסד ויש צדיק אמת שיותר קשה לו, ואעפ"כ צריך להתגבר ולהמתיק זאת וכידוע שרבנו היה קפדן ואעפ"כ נח לבריות.

קושיות

א. צ"ע כידוע מידת הסבלנות היא מהמידות החשובות וכן המעביר על מדותיו/כ"ב, וכיצד יתכן שנקרא צדיק אמת, אע"פ שרואים ממנו קפידה ובעס? צריך לומר בוודאי גם הוא מעביר על מדותיו, שהרי בשאר מדות הוא נלחם ומכניע אותן, ורק ריתחא דאורייתא כיון שבפנימיותה היא ריתחא של תורה פורצת די"קא מתוך המלחמה שלו ביצרו להיות ממליך תמיד את הקב"ה בהתלהבות.

ב. צ"ע כיון שמדבר מעניין חכמתו מרובה ממעשיו, מדוע לא ציין לשתי המשניות באבות שמדברות מזה? ואולי על כן לא ציין רבנו למשנה שם, כיון שלא רצה לומר שאין חכמתו מתקיימת/כ"ג דמשמע שהוא לא צדיק כי כאן מדבר מצדיק אמת.

ג. מה הכוונה חכמתו מרובה האם תמיד באופן יחסי למעשיו, ואפילו כשמעשיו מעטים וחכמתו קצת מרובה? נראה מלשון רבנו והצדיק אשר אור חכמת התורה שהשיג גדלה מאד ממעשיו, משמע שהשיג הרבה אור והוא הרבה יותר ממה שהלביש במעשיו, אבל קצת הבדל לא גורם לריתחא כך נראה.

¹¹ עיין ערבי נחל תחילת פ' קרח שהתורה נצחית ורומזת למציאות הקיימת תמיד בשרש הנשמות אצל כל אחד, שכיון שהנשמות הם ה' גבורות וה' חסדים א"א שירדו יחד כי תתגבר הקליפה לכן מתחלקת כל נשמה החסדים לחוד והגבורות לחוד ועי"ש אריכות הענין שמשא רבינו היה בחי' הטוב והמצוי עד שהרגו היה הרע כנגדו ואח"כ "ויקח קרח" את חלק הרע הזה ונעשה חולק על משה. עכ"פ מבואר שכל אדם יש לו בעולם בחייו איזה אדם שהוא לעומתו דהיינו שאצל אחד מהם הטוב בכח ורע בפועל והשני הטוב בפועל והרע בכח עי"ש איך שזה לא נוגע בבחירה כלל.

¹² היכל הברכה בראשית פרק כה פסוק כה - אדמוני - מלא ואו כי לא נברא להיות רשע שופך דם נקי אלא ע"פ התורה ולזה חבירו הוא אדמוני דוד, והרשע הזה אלו היה בוחר בטוב היה יכול להיות צדיק גדול אלף פעמים מיעקב כי יעקב השיג בהשגות משה והוא אם היה רוצה לבחור בטוב היה יכול לעלות למדרגות משיח ליחידה דאצילות בסוד אדמוני עם יפה עינים:

¹³ בני יששכר - מאמרי חדש מרחשון - מאמר א אות ב' - ועוד אקדים לך, ידוע מחלוקת קרח היה, דהנה כהן הוא בבחינת חסד והוא במעלה על הלוי שהוא בבחינת גבורה, על כן הלויים המה משרתים בעבודתם אל עבודת הכהנים כדי שיהיה תגבורת החסדים על הגבורות, והנה קרח שהיה לוי רצה להיות במעלה על אהרן שהיה כהן הנה רצה להגביר הגבורות על החסדים, והנה באמת לעתיד במהרה בימינו יהיו הגבורות במעלה על החסדים כמעלת הזהב על הכסף, אלא קרח אכלה פגה, על כן לעתיד יתעלה קרח וכמו שכתב האריז"ל צדי"ק כתמ"ר יפ"ח [תהלים צג יג] סופי תיבות קר"ח: עיין ספר הלקוטים תהלים צב שהס"ת קרח רומז שבסוף הוא יתעלה ויפרח עי"ש.

¹⁴ עיין היכל הברכה [במדבר טז ב'] קראי - (וזה לשונו) והענין בקיצור עיין בגלגולים כי עתידה המלכות שתתעלה עד רד"א ואז יתבטלו החסדים והכסופין וכל אחד יטול בזרוע ואין שם גמילות חסדים ולא צדקה ולא מלוה ולוה כי ביוכל אין שם השמטות כספים כי שם הנהגה בזה בביטול כל הקליפות והרע ואז יהיה הנהגה בזה ובגבורות מלכות שמים עטרת בעלה והלויים יהיה כהנים ועבודה בבכורות וכל זה מבואר בלק"ת ובגלגולים וקרח היה מעותד להיות כהן גדול לעתיד בעת הנהגות הגבורות וזה היה מחלוקת על אהרן שכבר כלם קדושים כמו שנבאר ובאמת לא היה עדין הזמן שעדין לא נתברר כל הטוב ועדין הרע מתגבר ואם לא היו עושיין את העגל היה שעתן מצלחת שיתגלה מדרגה הזאת בביטול המות ומלאך המות והרע אבל לא היו ישראל ראוין לזה מצד זכותם אלא מזכות משה על כן נפלו ונתגבר הרע ולא היו ראוין לזה וקרח טעה בזה ולא קרח בלבד אלא אדה"ר ונדב ואביהו אנשי סדום והמבול והפלגה כולם טעו בזה ואכ"מ להאריך בזה ונבאר אחת לאחת וזהו קראי מועד והבן היטב.

¹⁵ שמעתי משמעון בני, והוספתי עליו לפי המבואר כאן.

¹⁶ ראש השנה דף יז. (רבא אמר) ואמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר נושא עון ועובר על פשע למי נושא עון למי שעובר על פשע.

¹⁷ עי"ש משנה ט' בתפארת ישראל שחכמתו מרובה ממעשיו, כל לימודו להתייחד. משמע שלא למד כלל על מנת לעשות. ואילו רבנו מדבר על צדיק שלמד עמ"נ לעשות אלא שלא מלביש את כל חכמתו במעשים.

ד. צ"ע מדוע חכמתו מרובה זה חסרון? הרי אמרו חז"ל¹⁷ בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, נמצא כל עוד שלא הכניע את היצרו לגמרי, לא שייך חכמתו מרובה, להפך עדיין חסר לו תורה, כדי להכניע את יצרו. וראה לעיל בשיחות כעין זה שואל הראב"ן על מעשה בחכם ותם. ותרץ שרוב החכמה ממעשיו מוזיק ממש. אבל לפי רבנו לא זו הסוגיא כי לפי רבנו שהריתחא שמדובר עליה היא לא יצה"ר, אלא עודף התלהבות לשם שמים.

ה. צ"ע יש דיבור מרבי לוי יצחק בנדר זצ"ל (שמעתי כמה פעמים מוהר"צ¹⁸) שאפילו צדיק הגדול ביותר לא מקיים מה שאפילו הרשע הגדול ביותר יודע בשכלו מציאות ה'. וא"כ אין מי שחכמתו לא מרובה ממעשיו. נראה שאין סתירה אלא כוונת רל"י ז"ל רק לומר שאפילו צדיק שכל לימודו על מנת לקיים, נמצא שמצד הזהרת חז"ל שלא תיהיה חכמתו מרובה ממעשיו הוא נקי, אף על פי כן יש בפנימיות דעתו ידיעה במציאות ה', שיש אפילו לרשע, שאם היו דנים אותו לפי מדת הדין לבד, היה עליו טענה שאינו ממליך את הקב"ה כראוי, וכמבואר בתורה מט תנינא שלפי רוממות ה' באמת א"א לצאת חובת הדין, ואע"פ שאמרו בברכות יז צדיקים נוטלים שכרם בזרוע, מוכרח שהכוונה ביחס לשאר עולם, אבל בדין באמת א"א לצאת חובת הדין, שהרי לרוממות ית' אין סוף, וממילא גם אין סוף למדת הדין המקטרגת על כל פניה קלה ממנו ית'.

ו. עיין תורה ל' אות ז' שכיון שצדיקים הם בחי' משיח, באות התפילות שלנו אליהם ומבלבלות אותם, כי בתוכן כל המחשבות זרות שלנו שבאות להתתקן ולהפריע לנו, ואפילו מחשבות טובות שלנו הן רעות אצלם ומבלבלות אותם, ולכן הם לפעמים מוכיחים אותנו בדרך של בזיון. צ"ע האם הטעם שלא מתגברים על עצמם להוכיח כראוי אע"פ שכתוב בתוכחה ולא תשא עליו חטא. כי זו ריתחא דאורייתא דרתח ביה. או שצדיק שהוא בחי' "רוח אפינו משיח ה'" שהתפילות שלנו באות אליו, כיון שהו אבחי' חטם בחי' אריכות אפים, בהכרח שכבר זכה גם שאור תורתו שווה למעשיו.

ז. עיין לעיל תורה צג ואהבת שיהיה שם ה' מתאהב על ידך שיהיה עסקו בנחת עם הבריות, וכיון שהיא מצווה כיצד יתכן שצדיק אמת לא מקיים אותה. נראה מהמעשה משמאי והלל ששמאי אע"פ שאמרו עליו שקפדנותו הרחיקה בני אדם שרצו להתגייר הוא נשאר שמאי הצדיק ורק הלל נחשב לשם יותר. ובאמת זה חלק מהניסיון של התקרבות לצדיקים.

ח. כידוע יש איתכפאי ואיתהפכא כמבואר בתורה ו' שתחילה אדם נלחם ביצרו בעיקר ע"י ידם וישתוק וכשעושה כל שביכולתו להכניע את יצרו, אזי הקב"ה מפיל לו חללים חללים ונעשה לבו חלל בקרבו מיהצה"ר, ולכאורה כיון שאז כבר לא נלחם ביצרו, מדוע שתהיה בו ריתחא דאורייתא כזו כלפי זולתו. אבל לפי ביאור הנ"ל בהקדמה שהכוונה לאור התורה של התלהבות לדבקה בו ולעשות רצונו, נראה שזו ריתחא שלא קשורה כלל ליהצ"ר ואפילו מי שלבו חלל בקרבו אפשר שלא כל האש דקדושה שבו תתלבש במעשים ותגרום לו לריתחא דאורייתא.

ט. עיין תענית כה: מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה ירד רבי עקיבא אחריו ואמר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה אבינו מלכנו למענך רחם עלינו וירדו גשמים הוו מרגני רבנן יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו. צ"ע האם הכוונה למבואר כאן? נ"ל שאדרבה רק בביאור רבנו יתורץ כיצד יתכן שהוא צדיק אם אינו מעביר על מדותיו וכנ"ל. וכמבואר במ"א שר"א היה מתלמידי בית שמאי לכן היה קפדן כשמאי קפדנות קדושה, כנ"ל.

י. צורבא מרבנן דרתח התורה היא שרותחת בו (תענית ד), וצ"ע בפסחים סו:177 כל הכועס אם חכם הוא חוכמתו מסתלקת, ומביא שם ראייה ממשה רבנו, ומשה רבנו בוודאי לא כעס בגלל מדות רעות שהרי התורה העידה עליו שהיה ענו מכל האדם, אלא התורה רתחה ביה ואע"פ חכמתו הסתלקה. ועיין תורה עט שם הארכנו בסוגיה ארוכה השנויה במחלוקת אם משה נולד טוב או שנולד בטבע רע והפכו לטוב, וכן משמע מרבנו שם בתורה וגם בבעש"ט על התורה וכן בילקוט שמעוני¹⁹, אבל כמה צדיקים דחו זאת

¹⁷ קידושין דף ל': הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו שנאמר הלא אם תטיב שאת ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו שנא' לפתח חטאת רובץ ולא עוד אלא שכל משאו ומתנו כך שנאמר ואלו תשוקתו ואם אתה רוצה אתה מושל בו שנאמר ואתה תמשל בו.

¹⁸ פסחים דף סו: ריש ליקוטי אמר כל אדם שכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו ממש דכתיב ויקצף משה על פקודי החיל וגו' וכתיב ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה וגו' מכלל דמשה איעלם מיניה אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מאלישע דכתיב לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם אביט אליך ואם אראך וגו' וכתיב ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עלי יד ה' וגו' אמר רבי מני בר פטיש כל שכועס אפילו פוסקין עליו גדולה מן השמים מורדין אותו מנלן מאליאב שנאמר ויחר אף אליאב בדוד ויאמר למה זהו ירדת ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר אני ידעתי את זדך ואת רע לבבך כי למען ראות המלחמה ירדת וכי אול שמואל לממשחינהו בכלהו כתיב לא בזה בחר ה' ובאליאב כתיב ויאמר ה' אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו מכלל דהוה רחים ליה עד האידינא:

¹⁹ בילקוט שמעוני עה"ת רמו תשלט עה"פ והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה ומקשה שם שאמר לבני גד תרבות אנשים חטאים ותרץ שהיה לו טבע קשה אלא ששלט ביצרו.

בכל תוקף, וכן במדרש רבה/י¹⁰ מפורש שמתחילה ועד סוף היה בטבע טוב. עכ"פ כיון שתיקן מידותיו לגמרי בודאי כשכועס זה לא בא מצד מדותיו אלא התורה רתחא ביה. אלא שבילקוט שמעוני הנ"ל מבואר שמה שחשד בבני ראובן וגד וכעס עליהם וקרא להם תרבות אנשים חטאים זה כיון שמצד טבעו היה רע ורק הכניע אותו. נ"ל שרבנו לא מדבר על מקרה חריג כמו משה רבנו שכל חייו כעס פעמים ספורות. והראייה ששכח רק איזה הלכה לשעה קלה ולא שנסתלקה חכמתו לגמרי. אמנם מה שכעס על בני גד וראובן צ"ע שהרי נענש על זה מאידך נענש רק על החשד ולא על הכעס וצ"ע.

יא. לפי המבואר כאן שעודף אור התורה גורם לחוסר סבלנות וקפדנות על אחרים, צ"ע כידוע מספורים על רבי לוי יצחק מבערדיטשוב זצ"ל, כגון שמרוב התלהבות בהדלקת נרות חנוכה נפלו הנרות ונשפך השמן, אבל לא מסופר עליו שהיה קפדן, ולכאורה זו סתירה לדברי רבנו כאן. ובאמת צריך לברר יותר בסיפור חייו אבל אולי אפשר לתרץ שאדרבה זה שכל כך היה מהדר בלימוד זכות על כל יהודי, נבע מקפדנותו, והדרך שבחר להלחם בקפדנותו להכניע אותה היתה ע"י לימוד זכות.

עד כאן ההקדמה

*

תורה ק [כח]

הנה הצדיקים אשר בכל דור ודור כולם קדושים ובתוכם ה' [כט] ל' / לאידיהינו שהקב"ה מאיר בהם אור מציאיתו ליראה אותו ומסייע בידם, ומדוע אנו רואין בחוש הראות/לכ"ו, שיש בהם צדיקים אשר מזגם וטבעם טובה מאד, וטובים המה לכל. ויש אשר הוא צדיק אמת ואעפ"כ אין מזגו וטבעו נוחה עם המון עם, ולפעמים נראה ממנו כעס וקפידה.

ומתריך רבנו הנה ידוע שכל צדקת הצדיקים/לכ"ו הוא לוקחלי מאור התורה, כי תורה לשון הוראה היא המורה דרך, וממנה מחיצוניותה ומפנימיותה לוקחה [ל"ה] צדקתו כי צדקת הצדיק היא עד כמה שממליך את הקב"ה ע"י שמקיים את התורה בדקדוק, דהיינו שלומד אותה ולומד ממנה את רצון הקב"ה, אבל זו רק החיצוניות של התורה, שהוא שכל פנימי, אבל פנימיות התורה היא אור אמת שיש בתוכה והוא שכל מקיף שנקלט רק בהרגשת הלב ומעורר אותו מלהיב אותו להמליך את הקב"ה דהיינו קיום המצוות בהתלהבות. ועיין תורה ז' שם מבאר שקיום עיצות התורה חוקק בלב את אור האמת שיש בה.

והנה הצדיק אשר השיג מאור גדול ממאור התורה דהיינו אור אמת מציאיתו ית' ומעשיו גם כן בשווים ל' לפי השגתו בתורה, אזי צדקתו ותורתו/לכ"ו שניהם מתישבים בשובה ונחת [ל"ח], לפיכך דעתו נוחה עם הבריות. נראה כוונת רבנו כי התורה לשון הוראה בחיצוניותה היא גילוי רצונו

¹⁰ דברים רבה יא ט' אמר לו (הס"מ למשה רבנו) לטל נשמתך באתי, אמר לו מי שגרה, אמר לו מי שברא את כל הבריות. אמר לו, אין אתה נוטל נשמתו. אמר לו כל באי העולם נשמתן מסורין לידי, אמר לו, יש בי כח מכל באי העולם. אמר לו, מה כחך, אמר לו אני כן עמרם שיצאתי ממעי אמי מהול, ולא נצרכתי למהלני, ובו ביום שנולדתי מצאתי פתחון פה, והלכתי ברגלי, ודברתי עם אבי ואמי, ואפלו חלב לא ינקתי, וכשהייתי בן שלשה חדשים התנבאתי ואמרתי שעתיד אני לקבל תורה מתוך להבי אש. וכשהייתי מהלך בחוץ נבנסתי לפלטרין של מלך ונטלתי כתר מעל ראשו.

¹¹ לשון התבנים לא ידוע מתי והיכן נאמרה

¹² לשה"כ במדבר טו ג'

¹³ במדבר פרק טז (א) ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן: (ב) ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם: (ג) ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אלהם רב לכם כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ידוד ומדוע תנשאו על קהל ידוד:

¹⁴ ובתוכם ה' – אין הכוונה שהוא ביניהם, אלא שהוא בתוך כל אחד ואחד מהם, ופשוט.

¹⁵ בחוש הראות – צ"ע מה הדגש על חוש הראות הרי גם בחוש השמע אפשר לחוש זאת שהם כועסים ומקפידים.

¹⁶ צדקת הצדיקים – צ"ע לכאורה צ"ל צדקת הצדיק.

¹⁷ צ"ע איך לנקד אם לוקח או לוקח כמו בהמשך לוקחה ובמקדים עד היום עשו חילוק וצ"ע.

¹⁸ לשה"כ בראשית ב' כג כי מאיש לקחה זאת:

¹⁹ מתוצו - בשוים

²⁰ צדקתו ותורתו – צ"ע מדוע לא אומר שחכמתו ומעשיו שווים. ואולי כי חכמתו ומעשיו הכוונה שלא מקיים כל מה שידוע אבל רבנו מדבר על מקיף שהוא חיות דהיינו על האופן שמקיים ולא רק אם מקיים או לא. כי יש שמקיים כל מה שידוע אבל כמצוות אנשים מלומדה בלא חיות של דביקות בה' אלא בחיות לדקדק במעשיו מתוך קנאות על דרכו. וכח"ל (חולין ד. קדושין עו. ברכות מז: גיטין י.) שאמרו כל מצוות שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים בה יותר מישאל.

²¹ לשה"כ ישעיהו ל' טו

ית' כיצד להמליך אותו, ובפנימיותה היא התגלות אור מציאות ה' שמכוחו האדם מתעורר ליראה ואהבת ה' לקיים את המצוות שהן ההוראה הנ"ל בחיות והתלהבות. החיצוניות דהיינו הוראת התורה המובנת נעשית שכל פנימי, אבל פנימיות התורה הוא שכל גדול ונעשה מקיף אצלינו שמחיה את הפנימי כידוע/לט.^ט

ועל כן יש בזה מדרגות, שיש שאור התורה נעשה אצלם מקיף חלש, וכל לימודם הוא את החיצוניות של התורה, וזה בחי' חכמתו מרובה ממעשיו לפי רבנו, כי מעשיו בלא התלהבות כלל, ומקיים את התורה ואפילו מדקדק בה, אבל כמצוות אנשים מלומדה, בבחי' מעשה אבותיו בידי, אבל צדיק הוא שאור התורה מאיר בו בחוץ והוא מקיים את התורה בחיות ויראה ואהבה גדולה.

ואעפ"כ גם בזה יש צדיק אמת שכל החיות שמקבל מהמקיף שלו דהיינו מפנימיות התורה מתלבש במעשים טובים של תורה ומצוות, ויש צדיק אמת שמעשיו הטובים לא מלבישים את כל אור החיות שמאיר לו המקיף, ונשאר עודף חיות שלא מתלבש במעשים טובים, והיא התלהבות של אש להקב"ה, אבל כיון שלא מתלבש במעשי תורה ומצוות, נעשה אש ריתחא של תורה, שגורם לחוסר סבלנות לזולת, כשהזולת נכנס באמצע עבודתו. כך נ"ל לבאר.

והצדיק אשר אור חכמת

^ט עיין תורה כא אות ד' – וס'ה הנ"ל, היינו רוח הקדש הנ"ל, שפע אלקי הנ"ל, הוא בחינת מקיפין, שהשכל הזה הוא גדול עד למאד, עד שאין המוח יכול לסבלו ואין נכנס במוח, אלא הוא מקיף את הראש. כמו שאנו רואים במה חכמות עמקות, שאין יכולת במוח האנושי להבין על בריו, כמו במה וכמה מבוכות שאנו נבוכים בהם, כמו הידיעה והבחירה, שאין מוח של אנושי יכול להבין את הידיעה הזאת, והשכל הזה הוא בחינת מקיף, שאין נכנס בפנימיות המוח כי אם מקיף אותו מבחוץ, והשכל הפנימי מקבל חיותו מהמקיף הזה:

התורה שהשיג גדלה מאד ממעשיו, דהיינו אור חכמתו מרובה ממעשיו, אזי התורה מרתחת בו דהיינו האש הקדושה של התורה גורמת לו להקפיד או לכעוס או לחוסר סבלנות, וא"א-ואי אפשר שתהא דעתו נוחה עם הבריות, ומעורבת עם המון עם כמו הצדיק הנ"ל.
וזה שארז"ל (תענית ד/א) האי צורבא מרבנן תלמיד חכם צעיר דרתח שכוועס אורייתא דקא מרתחת ביה זו התורה שרותחת בו, ולא יצה"ר, ומבאר רבנו הסיבה שכוועס לפי שגדלה אור תורתו מאד, ולא כולו מתלבש במעשיו כנ"ל :

לסיכום – א – יש ללמוד מהנ"ל ללמד זכות על כל צדיק אמיתי, שכעסו אינו יצה"ר אלא ריתחת אור התורה. וכ"ש מי שאינו צדיק שלא זכה להכניע את יצרו ומסתמא כואב לו שלא זכה. וב' העיקר כל אחד לעצמו לא מבעי קפידה וכעס וחוסר סבלנות שיש בו מצד היצה"ר שצריך להכניע בכל כחו בתפלה ולימוד זכות והתאפקות, אלא גם אם זכה להתלהבות דקדושה הנובעת מאור קדושת התורה, צריך לראות שכל ההתלהבות תתלבש במעשים, ולפי המבואר לעיל בשיחות שעיקר ע"י תפלה, הפירוש שכל חכמה של תורה שלומד, צריך לעשות מהתורה תפלה, שיזכה להבין נכון, ויזכה לקיים כראוי, ולפני כל מצווה להכניס את ההתלהבות בלשם יחוד שאומר לפניו, לבד מבמעשה עצמו, כדי שכל אור התורה שלו יתלבש בהתלהבות שבמעשה המצווה, ולא ישאר עודף שיגרום לקפידה וכעס. ולהתבודד ולהכין עצמי בדמיון מוחשי מה יהיה אם עתה באמצע שאני לומד בעיון גדול או בגרסא בכוחות גדולים או מכין עצמי לקיום מצווה חשובה בכונות ויחודים, יבוא מישהו ויפריע לי, או יבקש איזה דבר חסר ערך, או ישאל שאלה מהבלי עוה"ז, כ"ש איזה קושיא בתורה או עזרה בדבר מצווה, להיות מוכן לעשות הכל כדי שהוא לא יפגע, ואעפ"כ אם אין הכרח לא לגדוע לגמרי את ההתלהבות, אלא לסמן בעדינות שמיד כשאתפנה אפנה להשיב. וחס ושלום לא לכעוס או להקפיד או להראות איזה חוסר סבלנות, כי אע"פ שחז"ל למדו אותנו זכות על הכועס מריתחא של תורה, רבנו לימד אותנו שזו לא הדרך הנכונה.

עד כאן ביאור חברותא לתורה ק'

^א תענית דף ד. ואמר רבא האי צורבא מרבנן דרתח, אורייתא הוא דקא מרתחא ליה, שנאמר (ירמיה כג כט) "הלא כה דברי כאש נאם ה'". ואמר רב אשי כל תלמיד חכם שאינו קשה כברזל, אינו תלמיד חכם, שנאמר (שם) "וכפטיש יפצץ סלע", אמר ליה רבי אבא לרב אשי אתון מהתם מתניתו לה, אנן מהכא מתנינן לה דכתיב (דברים ח' ט) "ארץ אשר אבניה ברזל" אל תקרי אבניה, אלא בונייה, אמר רבינא אפילו הכי (אע"פ שהתורה היא אש ות"ח צריך להיות קשה כברזל) מיבעי ליה לאיניש למילף נפשיה בניחותא, שנאמר "והסר כעס מלבך וגו'".

רש"י – צורבא מרבנן – בחור חריף, כמו ביעי דצריבן במסכת ביצה (ז, א), תלמיד חכם זקן לא קרי צורבא, אלא הוא מרבנן קרי ליה: כיון דנבט נבט – שמתחיל לבצבץ ולעלות עולה למעלה, כך תלמיד חכם, כיון שיצא שמו הולך וגדל למעלה: אורייתא מרתחא ליה – שיש לו רוחב לב מתוך תורתו, ומשים ללבו יותר משאר בני אדם, וקא משמע לן דחייבין לדונו לכף זכות: כאש – שמחמם כל גופו:

מהרש"א – דרתח כו'. לפי שהכעס הוא ממדות הגרועות כמפורש במסכת נדרים אמר ריש לודן הת"ח לכף זכות דאורייתא כו' שהתורה היא דבר רוחני דומה לאש כמ"ש אש דת למו שהיתה כתובה לפניו באש שחורה על גבי אש לבנה וכשתבא התורה בגוף הת"ח היא מרתחת את הגוף ומביאו בטבע לידי כעס שהוא מרתיח הלב ומסיק דבעי למילף נפשיה כו' דהיינו להרגיל עצמו כדי להרחיק עצמו ממדה רעה זו גם שהוא ת"ח כמ"ש ההרגל על כל דבר שלטון:

השיטה לבעל צרורות פירש שלא מדובר בכעס ממש אלא שמדבר קצת בכעס ובקוצר רוח, וטעם הדבר כי "לעולם מי שהוא עוסק בתורה נפשו עולה למעלה, ומאס אורחות עקלקלות מן העולם וכל קניני העולם הזה, וכשמדברים לו בעסקי הקנין כועס, כי דבר שאינו מינו הוא"

מאירי – תלמיד חכם אף על פי שתורתו מכעיסתו בשעה שרואה מעשי בני אדם מכווערים.

והמאור ושמש פירש שעל עצמו כועס, כי מתוך לימדו מוצא בעצמו חסרונות.